16/12/2018

Το «χριστόξυλο» και άλλα χριστουγεννιάτικα έθιμα

/ Επικαιρότητα

Με κούτσουρα που έκαιγαν στο τζάκι στα σπίτια της ελληνικής υπαίθρου, οι άνθρωποι ξόρκιζαν τα κακά πνεύματα και εύχονταν για τη νέα χρονιά, ενώ ακόμη και η στάχτη θεωρούταν “ιερή” και σκορπιζόταν στα χωράφια για καλή σοδειά και στους στάβλους για την ευζωία των ζώων αντίστοιχα.

Για το “χριστόξυλο”, το “πάντρεμα” της φωτιάς με ξύλα από ένα δέντρο με θηλυκή ονομασία και ένα με αρσενική, και άλλα έθιμα που τηρούνταν στην Ελλάδα και έχουν σχέση με τη δασοπονία, μίλησαν στο ΑΠΕ-ΜΠΕ οι καθηγητές στο Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας Στράτος Αϊδινίδης και Γιώργος Φωτιάδης.

«Το “χριστόξυλο” που καίγοντάς το την παραμονή Χριστουγέννων συμβόλιζε τη ζεστασιά στο θείο βρέφος, αλλά και το διώξιμο των κακών πνευμάτων, εντάσσεται στα έθιμα της χώρας μας, τα οποία συνδέονται με την ύπαιθρο. Επειδή όλα τα σπίτια τις περασμένες δεκαετίες ζεσταίνονταν με τζάκια, οι νοικοκυραίοι διάλεγαν ένα μεγάλο ξύλο από είδος δέντρου που είχαν στην περιοχή τους- το χριστόξυλο- και το έκαιγαν την παραμονή των Χριστουγέννων» λέει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο κ. Αϊδινίδης. Βέβαια, σύμφωνα με καταγραφές για το έθιμο του χριστόξυλου, το ξύλο έπρεπε να καίει μέχρι τα Φώτα, κάτι που όμως, σύμφωνα με τον καθηγητή,

“είναι αδύνατο”.

«Πριν βάλουν το κούτσουρο στη φωτιά, το οποίο προερχόταν από είδος που αντέχει περισσότερο στη φωτιά όπως δρυ, πουρνάρι ή ελιά, καθάριζαν σχολαστικά το τζάκι, ακόμη και την καμινάδα. Σε κάποιες δε περιοχές, έβαζαν ξύλα από δέντρα που βγάζουν αγκάθια, σαν την αγριοαχλαδιά για να “απομακρύνουν καλύτερα τα κακά πνεύματα που στις γιορτές αποκαλούμε καλικάντζαρους”» περιγράφει ο κ. Αϊδινίδης. Όταν καιγόταν εντελώς το χριστόξυλο, που σε κάποιες περιοχές της βόρειας Ελλάδας αποκαλούσαν και “δωδεκαμερίτη”, μάζευαν τις στάχτες του και τις σκορπούσαν γύρω από το σπίτι, στα χωράφια τους και στους στάβλους για καλοτυχία.

Στη Θεσσαλία και στη Στερεά Ελλάδα τηρούσαν το έθιμο του παντρέματος της φωτιάς, όπου αντί για ένα ξύλο, διάλεγαν ένα από είδος δέντρου με αρσενικό όνομα και ένα με θηλυκό, προκειμένου να συμβολίζουν το ζευγάρι του σπιτιού και τα άναβαν μαζί.

«Το ιδιαίτερο είναι ότι σε κάποιες περιοχές έβαζαν και ένα τρίτο ξύλο από οποιοδήποτε είδος που συμβόλιζε τον… κουμπάρο» συμπληρώνει ο καθηγητής, προσθέτοντας ότι στο πάντρεμα της φωτιάς, ακολουθούσαν επίσης ένα συγκεκριμένο τελετουργικό.

«Προτού βάλουν τα ξύλα, τα “σταύρωναν” τρεις φορές με λίγο κόκκινο κρασί ή λάδι και έριχναν ξηρούς καρπούς για να πάει καλά η σοδειά. Όταν άναβαν τα ξύλα, έκαναν ευχές και ένα παιδί μπορούσε στη συνέχεια να σκαλίσει τη φωτιά με ένα κλαδί και να κάνει και αυτό τις δικές του ευχές. Παράλληλα, σε διάφορες περιοχές έβαζαν πάνω στα κούτσουρα πουρνάρια ή φύλλα δάφνης, για να “τσιτσιρίζει” η φωτιά και να διώχνει τα κακά πνεύματα».

Το καμένο ξύλο “μιλούσε” για την παντρειά!

Σύμφωνα με τον κ. Αϊδινίδη, στη Θεσσαλία, τα αγόρια έριχναν στη φωτιά ξύλο αρκεύθου και τα κορίτσια αγριοκερασιάς και περίμεναν ποιο θα καεί γρηγορότερα για να ξέρουν ποιός θα παντρευτεί πρώτα! Στη Φθιώτιδα, την παραμονή των Χριστουγέννων έκαναν το “αρραβώνιασμα της φωτιάς” με δύο ξύλα και την Πρωτοχρονιά, με άλλα δύο ξύλα, προχωρούσαν στο “πάντρεμα”. Όσο για το “αρσενικό” ή “θηλυκό” είδος δέντρου, αυτό εξαρτιόταν και από τις ντόπιες ονομασίες με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη δρυ που στη βόρεια Ελλάδα αποκαλούν “μεσέ” και στη νότια αποκαλείται “ο δέντρος”.

Με αναμμένα πουρνάρια φώτιζαν τον δρόμο τους στις επισκέψεις στους γείτονες, κατά τη διάρκεια των εορτών, κάτοικοι σε χωριά της Ηπείρου, συμβολίζοντας τη

φωτιά που άναψαν όσοι θέλησαν να επισκεφθούν τον Χριστό το βράδυ της γέννησής του.

«Όσοι ήθελαν να επισκεφθούν συγχωριανούς τους για τα “χρόνια πολλά”, έκοβαν και άναβαν πουρνάρια στο δρόμο» εξηγεί, σημειώνοντας ότι οι φωτιές έπρεπε να είναι μυρωδάτες και με κρότο και γι΄αυτό και χρησιμοποιούσαν ανάλογα είδη ξύλου.